

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ПОСЛУГ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ТА ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

К.е.н., доцент Галасюк С. С.
Одеський національний економічний університет

Для вивчення сучасного розвитку ринку послуг туристичних фірм України та зокрема Одеського регіону варто проаналізувати офіційні статистичні дані про діяльність туроператорів та турагентів, а також про кількість обслуговуваних ними туристів [1; 2; 3]. Так, за даними табл. 1, в Україні працює декілька тисяч турагентів та туроператорів, але кількість їх протягом 2013-2015 рр. постійно зменшувалась – на 2529 од, або в 1,8 рази. Така ж тенденція властива й турфірмам Одеського регіону – їх кількість скоротилася на 57 од., або в 1,2 рази. Проте питома вага туристичних фірм Одещини в загальнодержавному масштабі зростає – з 5,3% до 7,7%, що дозволило Одеській області посісти третє місце в Україні у 2015 р. проти шостого місця за підсумками 2013 р. Дана обставина пояснюється також виведенням із обліку відомостей про АР Крим та зону проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях.

Таблиця 1

Розподіл туристопотоку України та Одеського регіону
по основних формах туризму за період 2013-2015 рр.

Показники	Роки	Усього по Україні	Зокрема в Одеському регіоні	Частка Одеського регіону, %	Місце Одеського регіону
Загальна кількість туристів, обслуговуваних турфірмами, осіб	2013	3067747	46845	1,5	8
	2014	2216957	32475	1,5	5
	2015	1814827	32853	1,8	4
- кількість іноземних туристів (в'їзний туризм), осіб	2013	221272	6959	3,1	4
	2014	16618	2954	17,8	2
	2015	14550	1126	7,7	4
- кількість укр. туристів, подорожуючих за рубіж (виїзний туризм), осіб	2013	2270001	33910	1,5	5
	2014	1925344	24987	1,3	4
	2015	1498412	22813	1,5	3
- кількість укр. туристів, подорож. по країні (внутрішній туризм), осіб	2013	576474	5976	2,2	11
	2014	274995	4534	1,6	7
	2015	301865	8914	3,0	4
Кількість туроператорів та турагентів, од.	2013	5711	302	5,3	6
	2014	3885	249	6,4	4
	2015	3182	245	7,7	3
у тому числі: - кількість туроператорів, од.	2013	945	57	6,0	4
	2014	667	40	6,0	3
	2015	500	24	4,8	3

Варто зазначити, що за статистичними даними 2015 р. в Україні працювало 500 туроператорів. Проте на сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі України вказано, що тільки 369 із них виконали вимоги Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності у повному обсязі. Однак Ліцензійний реєстр туроператорів України нараховує набагато більше підприємств, які у даний час не можуть здійснювати туристичну діяльність. Найпоширенішими причинами цього явища є: відсутність фінансового забезпечення відповідальності туроператора перед туристами через скасування ліцензій у банків-банкрутів та відсутність статистичної звітності протягом певного періоду часу.

За кількістю туроператорів Одеська область також займає третє місце в Україні, поступаючись м. Києву та Львівщині. Варто зазначити, що частка туроператорів серед турфірм України має невисокий відсоток, який навіть зменшився – з 16,5% до 15,7% за три роки. Аналогічна ситуація спостерігається й на Одещині – чисельність туроператорів скоротилась на 33 од., а їх частка в загальній кількості туристичних фірм регіону зменшилась з 18,9% до 9,8% за 2013-2015 рр.

Протягом 2014-2015 рр. туристична активність наших співгромадян очікувано помітно знизилась внаслідок складної політичної та економічної ситуації в Україні. Девальвація національної валюти, висока інфляція (6,8% за 2014 р.), рецесія ВВП у поєднанні із проведенням антитерористичної операції на сході країни сформували негативний макроекономічний фон для розвитку туристичного сектору економіки. До того ж, туризм в Україні, нажаль, не можна віднести до числа соціальних пріоритетів, що зумовлює відносно низький і дуже еластичний, за рівнем доходів, попит на туристичні послуги [4].

Відомості табл. 1 свідчать, що загальний туристопотік України, обслуговуваний турфірмами, суттєво скоротився – на 1,25 млн. осіб, або в 1,7 рази, тобто практично однаково зі зменшенням кількості туристичних підприємств. Слід звернути увагу, що питома вага туристів Одеського регіону становить лише 1,5-1,8%. Це дуже мало, особливо враховуючи, що середньостатистичне значення складає 4% (100% : 25 адміністративно-територіальних одиниць України, що звітують перед органами статистики). Ще у 2007 р., коли Одеський регіон посідав з 3-го по 8-ме місце в рейтингу за основними показниками туристичної діяльності серед 27 підрозділів українського туристичного ринку, питома вага Одещини була наближена до середньостатистичної (3,7%) [5]. Однак у сучасних умовах частка Одеської області виявилась ще меншою.

Щодо розподілу туристопотока України в цілому та Одеського регіону зокрема, то можна спостерігати наступні тенденції:

1. Головною формою туризму залишається виїзний. Питома вага українських туристів, подорожуючих за рубіж, у загальному туристопотоці становить 74%-82,6% за 2013-2015 рр. Проте в Одеському регіоні, де виїзних туристів також більшість, їх частка почала зменшуватись – з 72,4% до 69,4% за три роки.

2. Друге місце належить внутрішньому туризму, на який в Україні припадає від 12,4% до 18,8%. У порівнянні з 2014 р. зараз в країні відбувається підвищення обсягів внутрішнього туризму. Щодо Одещини, то найнижчий показник (4537 туристи) спостерігався також у 2014 р., що пов'язано з трагічними подіями другого травня. Однак в 2015 р. обсяги внутрішнього туристопотоку в регіоні вже перевищили значення 2013 р. в 1,5 рази. Частка внутрішнього туризму постійно збільшується – з 12,8% до 27,2%.

3. Останнє місце посідає в'їзний туризм, обсяги якого скоротилися в рази через нестабільну соціально-економічну та військово-політичну ситуацію в країні. Так, кількість іноземних туристів, які бажають відвідати Україну, зменшилась в

15 разів, а Одещину – в 6 разів. Питома вага в'їзного туризму катастрофічно скоротилась – з 7,2% до 0,8% в загальноукраїнському масштабі, та з 14,9% до 3,4% – по Одеському регіону.

Протягом останніх років розподіл туристопотоку, обслуговуваного туристичними фірмами, по трьох формах туризму суттєво змінився. Так, якщо в 2007 р. співвідношення між в'їзним, виїзним та внутрішнім туризмом в Україні становило 13% : 12% : 75% [6], то в 2015 р. воно склало 0,8% : 82,6% : 16,6%, що указує на переважання виїзного туризму. За результатами 2007 р. співвідношення між трьома формами туризму в Одеському регіоні було більш рівномірне та становило: 39% : 34% : 27%, що означало домінування іноземного туризму серед інших форм подорожей [6]. В 2015 р. розподіл загального туристопотоку Одеського регіону склав: 3,4% : 69,4% : 27,2%, тобто теж на користь виїзного туристопотоку, як і в цілому по Україні. Проте на Одещині саме внутрішній туризм набирає обертів, що пов'язано з неможливістю останнім часом відпочивати в АР Крим. Тому турфірми Одеського регіону мають зайняти нішу рекреаційного туризму, робити вигідніші пропозиції з відпочинку на морському узбережжі, підвищувати якість обслуговування, щоб досягти переорієнтації туристопотоку у бік в'їзного та внутрішнього туризму.

Слід зазначити, що відновити об'єми іноземного туристопотоку в умовах сьогодення буде вкрай важко. Тому турфірмам варто зосередитися на збільшенні внутрішнього туристопотоку, для чого є сприятливі умови (наприклад, за рахунок впровадження таких видів туризму, як дозвіллевий, культурно-пізнавальний, гастрономічний, екологічний, сільський зелений, етнічний тощо).

Одеський регіон займає високі місця в рейтингу серед інших адміністративно-територіальних одиниць України з розвитку різних видів туризму. Так, за загальною кількістю туристів, обслуговуваних турфірмами, Одещина просунулась з восьмого на четверте місце; за кількістю внутрішніх туристів – з одинадцятого на четверте місце; за кількістю іноземних туристів – також опинилась на четвертому місці (після Києва, Львівщини та Івано-Франківщини). За кількістю вітчизняних туристів, подорожуючих за рубіж, Одеській області належить третє місце (після Києва та Львівщини). Все це вказує на значний потенціал, що є в Одеському регіоні для залучення та обслуговування туристів.

Оптимістичні очікування підтверджуються значними обсягами інвестицій у регіональну туристичну інфраструктуру [4], суттєвим посиленням інтенсивності туристичного потоку з інших регіонів України та особливим місцем, що традиційно належить туристично-рекреаційному комплексу Одещини в економіці області та України взагалі.

Література: 1. Туристична діяльність в Україні у 2013 році: статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України. 2014. – 272 с. 2. Туристична діяльність в Україні у 2014 році: статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України. 2015. – 76 с. 3. Туристична діяльність в Україні у 2015 році: статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України. 2016. – 76 с. 4. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса: ОНЕУ, 2016. – 262 с. 5. Галасюк С. С. Проблеми розвитку туристичної діяльності в Одеському регіоні / С. С. Галасюк // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса: ОДЕУ, 2009. – Вип. 35. – С. 160-167. 6. Галасюк С. С. Дослідження структури туристопотоку Одеського регіону / С. С. Галасюк // Туристична індустрія: сучасний стан та пріоритети розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Луганськ: ЛНУ, 2009. – С. 39-44.